

УДК 811,112

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.4.3>**Ольга НАГОРНА**

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовознавства, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, вул. Героїв Майдану, 8, Хмельницький, Україна, 29000
ORCID: 0000-0003-1848-4368

Olha NAHORNA

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Linguistics, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, 8, Maidan Heroes St, Khmelnytskyi, Ukraine, 29000
ORCID: 0000-0003-1848-4368

**ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ЮРИДИЧНОГО, ДІЛОВОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСІВ****FUNCTIONAL-STYLISTIC FEATURES OF LEGAL,
BUSINESS AND POLITICAL DISCOURSE**

У сучасному світі юридична мова та юридичний дискурс викликають все більший інтерес у дослідників різних галузей науки. Це пов'язано з тим, що юридична мова є складною і багатогранною системою, яка виконує важливі функції в суспільстві. Юридична мова використовується в різних комунікативних ситуаціях, пов'язаних із застосуванням законів та юридичних документів. У таких ситуаціях юридична мова часто не може існувати в чистому вигляді, зберігаючи свою літературну, офіційну форму. Психолінгвісти, когнітивісти та лінгвокультурологи вивчають юридичну мову в різних аспектах. Вони досліджують, як юридична мова впливає на мислення та поведінку людей, як вона формується та розвивається, як вона відображає культурні цінності та норми. **Мета статті** – проаналізувати функціонально-стилістичні особливості юридичного та політичного дискурсів. **Наукова новизна. Вперше доведено, що** юридичний дискурс можна уявити як сферу, в центрі якої знаходяться тексти чинних законів, зокрема основних, таких як Конституція, кодекси та закони, прийняті на державному рівні. Ці тексти є основою юридичного дискурсу, вони встановлюють норми поведінки та регулюють суспільні відносини. Вони також є еталоном для виробництва законів та юридичних документів нижчого рівня, таких як регіональні, відомчі та приватні. **Висновки.** Автор приходять до висновків, що **що** юридичний дискурс має ядро, яке складається з закону та мови закону. Це ядро є основою юридичного дискурсу, оскільки воно визначає норми поведінки та регулює суспільні відносини. Ядро юридичного дискурсу поступово поширюється на периферійні області, пов'язані з різними соціальними сферами. У цих сферах закон стає об'єктом рефлексії, обговорення та інтерпретації. Це відбувається під впливом багатьох факторів, зокрема емоційних, когнітивних та культурних. У результаті юридичний підстиль взаємодіє з іншими функціональними стилями мови, що призводить до взаємного збагачення стилів та розвитку мови загалом. Англійський політичний дискурс можна розглядати як спосіб, яким люди спілкуються та взаємодіють один з одним. Він дозволяє нам створювати і обмінюватися знаннями, формувати думки та позиції, а також впливати на інших людей. Англійський політичний дискурс тісно пов'язаний з юридичним дискурсом, який мало досліджений у вітчизняній філології.

Ключові слова: юридичний дискурс, політичний дискурс, англійський політичний дискурс, стилістичні особливості, кібернеологізми, англійська ділова мова.

In the modern world, legal language and legal discourse are of increasing interest among researchers in various fields of science. This is due to the fact that legal language is a complex and multifaceted system that performs important functions in society. Legal language is used in various communicative situations related to the application of laws and legal documents. In such situations, legal language often cannot exist in its pure form, preserving its literary, official form. Psycholinguists, cognitivists and linguists study legal language in different aspects. They investigate how legal language affects people's thinking and behavior, how it is formed and developed, how it reflects cultural values and norms. **The purpose of the article is to analyze the functional and stylistic features of legal and political discourses.** **Scientific novelty.** It is proved for the first time that the legal discourse can be imagined as a sphere in the center of which are the texts of current laws, in particular the main ones, such as the Constitution, codes and laws adopted at the state level. These texts are the basis of legal discourse, they establish norms of behavior and regulate social relations. They are also the benchmark for the production of laws and lower-level legal documents such as regional, departmental and private. **Conclusions.** The author comes to the conclusion that the legal discourse has a core, which consists of the law and the language of the law. This core is the basis of legal discourse, as it determines norms of behavior and regulates social relations. The core of legal discourse is gradually spreading to peripheral areas related to various social spheres. In these areas, the law becomes an object of reflection, discussion and interpretation. This happens under the influence of many factors, including emotional, cognitive and cultural. As a result, the legal sub-style interacts with other functional styles of the language, which leads to the mutual enrichment of the styles and the development of the language in general. English-language political discourse can be seen as the way in which people communicate and interact with each other. It allows us to create and share knowledge, form opinions and positions, and influence other people. English-language political discourse is closely related to legal discourse, which has been little studied in domestic philology.

Key words: legal discourse, political discourse, English-language political discourse, stylistic features, cyberneologisms, English business language.

Постановка проблеми. Англomовний політичний дискурс – це складне і багатогранне явище, яке не має чіткого визначення. Воно використовується в різних наукових дисциплінах, зокрема в лінгвістиці, соціології, філософії та культурології.

У лінгвістиці дискурс часто розглядається як мовна діяльність, яка відбувається в соціальному контексті. Це означає, що дискурс не просто є набором слів і граматичних структур, а й включає в себе такі елементи, як:

– Спілкування: хто говорить, з ким, про що, де і коли.

– Комунікативні завдання: що хочуть досягти учасники спілкування.

– Культурний контекст: знання, цінності та норми, які поділяють учасники спілкування [3].

Англomовний політичний дискурс можна розглядати як спосіб, яким люди спілкуються та взаємодіють один з одним. Він дозволяє нам створювати і обмінюватися знаннями, формувати думки та позиції, а також впливати на інших людей.

Англomовний політичний дискурс тісно пов'язаний з юридичним дискурсом, який мало досліджений у вітчизняній філології. Це робить актуальним наше дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Юридичний дискурс як вид інституційного є предметом зростаючого інтересу таких дослідників як В. Карасик [9]. Згідно з дослідницею Л. Поповою, це пов'язано з тим, що лінгвісти отримали можливість вивчати не лише структурно-лінгвістичні особливості юридичних текстів, а й вплив на них психологічних, соціальних та інших екстралінгвістичних факторів [10]. Дослідження В. Карасика та Л. Попової дозволяють прийти до висновку, що юридичний дискурс є відображенням професійної свідомості юристів.

Серед сучасних дослідників англomовного політичного дискурсу можна виділити ім'я І. Рудневої. Конститутивні ознаки дискурсу – це характеристики, які визначають його природу та структуру. За І. Рудневою, вони включають в себе:

– Учасників дискурсу, які розглядаються з позиції спілкування в їх статусно-рольових і ситуативно-комунікативних відношеннях. Це означає, що дискурс відбувається між конкретними людьми, які мають певний статус та роль у суспільстві, і які знаходяться в певному контексті спілкування.

– Умови дискурсу, які включають в себе час, місце, фізичне середовище та інші фактори, які впливають на характер спілкування.

– Організацію дискурсу, яка визначає, як відбувається спілкування, наприклад, хто

виступає першим, хто відповідає, хто перебиває тощо.

– Способи дискурсу, які включають в себе мовні та невербальні засоби спілкування.

– Сферу спілкування і комунікативне середовище, які визначають, про що йдеться в дискурсі та в якому контексті він відбувається.

– Мотиви, мету, стратегії, розгортання і членування спілкування, які визначають, чому відбувається спілкування, що його учасники хочуть досягти, як вони це роблять та як спілкування розвивається.

– Канал, режим, тональність, стиль і жанр спілкування, які визначають, як передається інформація в дискурсі [5].

За дослідницею А. Данільчук, «юридичний дискурс можна розглядати як текст права в динаміці, який у процесі тлумачення роз'яснюється як комплексна система лексичних, граматичних і синтаксичних засобів вірування, що піддається завданням і цілям комунікації у сфері права та характеризується використанням спеціальної термінології» [2, с. 218].

Отже, юридичний дискурс – це не просто текст, а процес його тлумачення та застосування. Він є комплексною системою мовних засобів, які використовуються для спілкування в сфері права. Ці засоби піддаються завданням і цілям комунікації, а також характеризуються використанням спеціальної термінології.

Мета статті – проаналізувати функціонально-стилістичні особливості юридичного та політичного дискурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. За українськими дослідниками Д. Бабич та С. Барановою, «юридичний дискурс є різновидом інституційного дискурсу. Реалізація різних типів дискурсу відбувається в комунікативних ситуаціях у певних сферах людської діяльності. Організація дискурсу відрізняється від організації мови більшою свободою та варіативністю. Мовна система дуже стійка, особливо на фонологічному й морфологічному рівнях. Рівень синтаксису дозволяє виявити більшу варіативність, проте і на цьому рівні свобода мовця обмежена певним кінцевим набором синтаксичних структур. Жанр високий як клас дискурсів, а також можна розглядати з точки зору дискурсивного співтовариства, наприклад, жанр юридичних документів, тобто особливий різновид наукового тексту права» [1].

Можна погодитися з авторами. Юридичний дискурс – це вид інституційного дискурсу, який реалізується в комунікативних ситуаціях

у сфері права. Він відрізняється від мови більшою свободою та варіативністю, оскільки обмежений лише певними правилами та нормами. Мовна система, навпаки, дуже стійка, особливо на фонологічному та морфологічному рівнях. Синтаксичний рівень дозволяє виявити більшу варіативність, але і на цьому рівні свобода мовця обмежена. Жанр – це вид дискурсу, який можна розглядати як клас дискурсів, а також з точки зору дискурсивного співтовариства [1].

В основу багатьох сучасних лінгвістичних досліджень дискурсу покладено ідеї французького дослідника М. Фуко [Фуко, 1966]. Він одним з перших провів кордон між миттєвими, неповторними висловлюваннями, що входять у сферу особистісного дискурсу, і «нескінченно позначаються»: «...це насамперед релігійні та юридичні тексти, це також дуже цікаві за своїм статусом тексти, які називають «літературними»; певною мірою це також і наукові тексти» [7]. «Релігійні, юридичні, терапевтичні, а також частково – політичні дискурси, – пише він, – абсолютно невідділїми від такого виконання ритуалу, який визначає для суб'єктів, що говорять, одночасно і їх особливі властивості і відведені їм ролі» [7]. – говорить М. Фуко.

М. Фуко розглядав дискурс як спосіб мислення і мовлення, який формує і відображає певну соціальну реальність. Це розуміння дискурсу близьке до розуміння стилю, оскільки стиль також є способом організації мовної форми, який відображає певну соціальну і культурну ситуацію [8].

Дослідження видів дискурсу також перетинається з дослідженням функціональних стилів. Наприклад, В. Карасик поділяє персональний дискурс на побутовий і буттєвий. Побутовий дискурс використовується в сфері повсякденного спілкування, а буттєвий дискурс використовується в сфері художньої літератури. Ці дискурсивні сфери відповідають розмовному і художньо-літературному стилям [9].

Інституційний дискурс відрізняється від персонального клішованістю. Це пов'язано з тим, що в інституційному дискурсі часто використовуються науковий та офіційно-діловий стилі, які характеризуються клішованістю та нормативністю.

Особливості функціонування елементів наукового та офіційно-ділового стилів у мові права та юридичному дискурсі вже були предметом дослідження в деяких спеціальних роботах [9].

Ритуальність і клішованість інституційного дискурсу, зокрема юридичного, обумов-

лені використанням у ньому офіційно-ділового стилю.

Офіційно-діловий стиль характеризується використанням чіткої і лаконічної мовою, без емоційності та образності. Це створює враження холодності, строгості та офіційності юридичного спілкування [4].

Юридичний дискурс можна уявити як сферу, в центрі якої знаходяться тексти чинних законів, зокрема основних, таких як Конституція, кодекси та закони, прийняті на державному рівні. Ці тексти є основою юридичного дискурсу, вони встановлюють норми поведінки та регулюють суспільні відносини. Вони також є еталоном для виробництва законів та юридичних документів нижчого рівня, таких як регіональні, відомчі та приватні.

Ці тексти можна розглядати як теоретичний рівень юридичного дискурсу, оскільки вони містять абстрактні поняття та категорії, які використовуються в практичному юридичному спілкуванні. Вони також є найбільш близькими до кліше та ритуалу юридичного дискурсу, оскільки вони використовують офіційно-діловий стиль і чіткі, лаконічну мову [4].

У сучасному світі юридична мова та юридичний дискурс викликають все більший інтерес у дослідників різних галузей науки. Це пов'язано з тим, що юридична мова є складною і багатогранною системою, яка виконує важливі функції в суспільстві.

Юридична мова використовується в різних комунікативних ситуаціях, пов'язаних із застосуванням законів та юридичних документів. У таких ситуаціях юридична мова часто не може існувати в чистому вигляді, зберігаючи свою літературну, офіційну форму.

Психолінгвісти, когнітивісти та лінгвокультурологи вивчають юридичну мову в різних аспектах. Вони досліджують, як юридична мова впливає на мислення та поведінку людей, як вона формується та розвивається, як вона відображає культурні цінності та норми [6].

Юридичний дискурс є одним з найважливіших видів комунікації в сучасному суспільстві. Він використовується для того, щоб регулювати суспільні відносини, забезпечувати правосуддя та захищати права людини.

Юридичний дискурс має ряд специфічних рис, які відрізняють його від інших видів дискурсу. Ці риси пов'язані з тим, що юридичний дискурс має на меті забезпечити виконання закону та захист прав людини.

До основних особливостей юридичного дискурсу відносяться:

– Спеціальна термінологія. Юридичний дискурс використовує велику кількість спеці-

альної термінології, яка зрозуміла лише вузькому колу спеціалістів. Це дозволяє юристам чітко і точно формулювати свої думки та ідеї.

– **Формалізованість.** Юридичний дискурс має чіткі правила і норми, які регулюють його використання. Це допомагає забезпечити однозначне розуміння юридичних текстів і документів.

– **Офіційність.** Юридичний дискурс є офіційним видом комунікації, який використовується в державних органах, судовій системі та інших юридичних установах. Це вимагає від юристів дотримання певних правил і норм поведінки [6].

Висновки. Отже, ми можемо прийти до висновку, що юридичний дискурс має ядро, яке складається з закону та мови закону. Це ядро є основою юридичного дискурсу, оскільки воно визначає норми поведінки та регулює суспільні відносини.

Ядро юридичного дискурсу поступово поширюється на периферійні області, пов'язані з різними соціальними сферами. У цих сферах закон стає об'єктом рефлексії, обговорення та інтерпретації.

Це відбувається під впливом багатьох факторів, зокрема емоційних, когнітивних та культурних. У результаті юридичний підстиль взаємодіє з іншими функціональними стилями мови, що призводить до взаємного збагачення стилів та розвитку мови загалом.

У сфері юридичної комунікації не лише професіонали використовують мову закону.

У повсякденному житті, коли мова закону стикається з різними життєвими ситуаціями, юридичне мислення може проявитися у будь-якого. Це явище може бути цікавим предметом дослідження для психології, теорії комунікації та інших наук, що вивчають взаємозв'язок мови та мислення.

Юридичний дискурс є важливим інструментом, який використовується для регулювання суспільних відносин, забезпечення правосуддя та захисту прав людини. Він має ряд специфічних рис, які відрізняють його від інших видів дискурсу. Юридичний дискурс виконує ряд важливих функцій в суспільстві, таких як регулююча, захисна та інформаційна.

Ми можемо прийти до висновку, що юридичний дискурс характеризується такими рисами:

– **Логічність.** Юридичні тексти та документи повинні бути логічно побудовані, щоб забезпечити їх зрозумілість та однозначне розуміння.

– **Чіткість.** Юридичні тексти та документи повинні бути написані чіткою та зрозумілою мовою, щоб уникнути двозначностей та непорозумінь.

– **Конкретність.** Юридичні тексти та документи повинні містити конкретні положення та норми, які легко можна застосувати на практиці.

Ці риси допомагають забезпечити ефективність юридичного дискурсу та його виконання.

Література:

1. Бабич Д. О., Баранова С. В. Проблема вивчення юридичного дискурсу в сучасній лінгвістиці. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14057852.pdf> (дата звернення: 17.01.2024).
2. Данільчук А. Юридичний дискурс як різновид інституційного дискурсу. URL: https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/9223/1/ZBR_konfer%2025.11.2020.-216-219.pdf (дата звернення: 18.01.2024).
3. Данилова Ю. П. Стилістичні та лексичні одиниці англomовного політичного дискурсу. Ніжин. 2013.
4. Матвеева С. А. Юридичний дискурс як семіотична конструкція професійного комунікативного простору. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/14/part_1/56.pdf (дата звернення: 26.12.2023).
5. Руднева І. С. Юридичний дискурс як модель інституційного дискурсу. Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Іноземна філологія. Вип. 87. 2018. С. 85–91.
6. Тараненко О. Ю. Юридичний дискурс в англійській мові: практичне ділове мовлення та комунікація. Онлайн-лекція. Київ. 2023.
7. Фуко М. Дискурс і істина – цикл лекцій. 1983.
8. Фуко М. Археологія знання. Київ : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. 326 с.
9. Karasik V. I. On the types of discourse. Linguistic personality: institutional and personal discourse: collection of articles. 2000. P. 5–20.
10. Popova L. E. Legal discourse as an object of interpretation: semantic and pragmatic aspects. 2005.

References:

1. Babych D. O., Baranova S. V. Problema vyvchennya yurydychnoho dyskursu v suchasniy lnhvistytsi. [The problem of studying legal discourse in modern linguistics]. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/14057852.pdf> [in Ukrainian].

2. Danil'chuk A. Yurydychnyy dyskurs yak riznovyd instytutsiynoho dyskursu. [Legal discourse as a type of institutional discourse]. Retrieved from https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/9223/1/ZBR_konfer%2025.11.2020.-216-219.pdf [in Ukrainian].
3. Danylova Yu. P. (2013). Stylistychni ta leksychni odyntsi anhlomovnoho politychnoho dyskursu. [Stylistic and lexical units of English-language political discourse]. Nizhyn [in Ukrainian].
4. Matvyeyeva S. A. Yurydychnyy dyskurs yak semiotychna konstruktsiya profesiynoho komunikatyvnoho prostoru [Legal discourse as a semiotic construction of professional communicative space]. Retrieved from http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/14/part_1/56.pdf [in Ukrainian].
5. Rudnyeva I. S. (2018). Yurydychnyy dyskurs yak model' instytutsiynoho dyskursu. [Legal discourse as a model of institutional discourse]. Visnyk KHNU im. V. N. Karazina. Inozemna filolohiya. Vyp. 87 [in Ukrainian].
6. Tararenko O. Yu. (2023). Yurydychnyy dyskurs v anhliys'kiy movi: praktychne dilove movlennya ta komunikatsiya. Onlayn-lektsiya. Kyiv [in Ukrainian].
7. Fuko M. (1983). Diskurs i istyna – tsykl lektsiy [Discourse and truth – a series of lectures]. [in Ukrainian].
8. Fuko M. (2003). Arkheolohiya znannya [Archeology of knowledge]. Kyiv: Vydavnytstvo Solomiyi Pavlychko «Osnovy» [in Ukrainian].
9. Karasik V. I. (2000). On the types of discourse. Linguistic personality: institutional and personal discourse: collection of articles. P. 5–20.
10. Popova L. E. (2005). Legal discourse as an object of interpretation: semantic and pragmatic aspects.